4. 8. 2009

ID: 57491

Pracovní úraz a vznik škody

Při řešení otázky příčinné souvislosti mezi pracovním úrazem a vznikem škody jde o otázku skutkovou, jež nemůže být řešena obecně, ale pouze v konkrétních souvislostech. Postup při zjišťování příčinné souvislosti spočívá v tom, že škodu je třeba vyjmout z její všeobecné souvislosti a zkoumat ji izolovaně, toliko z hlediska jejích příčin. Protože příčinná souvislost je zákonitostí přírodní a společenskou, jde o hledání jevu, který škodu vyvolal. Z celého řetězce všeobecné příčinné souvislosti (každý jev má svou příčinu, zároveň však je příčinou jiného jevu) je proto třeba sledovat jen ty příčiny a následky, které jsou důležité pro odpovědnost za škodu.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 21 Cdo 564/2008, ze dne 20.5.2009)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně A. V., zastoupené advokátkou, proti žalovaným 1) P. H., s.p. a 2) G. P. s.r.o., zastoupenému advokátem, o odškodnění pracovního úrazu, vedené u Okresního soudu v Berouně pod sp. zn. 4 C 66/2000, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 14. listopadu 2006 č.j. 23 Co 438/2006-523, tak, že dovolání žalobkyně proti rozsudku krajského soudu, jímž byl potvrzen rozsudek okresního soudu ve výroku II. o přiznání úroků z prodlení, se odmítá; v dalším se dovolání žalobkyně zamítá.

Z odůvodnění:

Žalobkyně se domáhala (žalobou změněnou se souhlasem soudu prvního stupně), aby jí žalovaný zaplatil na náhradě za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti za dobu od 2.3.1997 do 30.6.2006 částku 605.564,- Kč s úrokem z prodlení ve výši a za dobu jež v žalobě specifikovala, a aby jí od 1.7.2006 platil pravidelný měsíční peněžitý důchod ve výši 6.913,- Kč. Žalobu odůvodnila tím, že na základě pracovní smlouvy ze dne 2.1.1984 pracovala u zaměstnavatele P. n.p. H., závod D. B., jako betonářská dělnice. Dne 27.5.1987 utrpěla pracovní úraz, pro jehož následky jí byl přiznán částečný invalidní důchod, a ke dni 1.12.1987 byla přeřazena na méně placenou práci – na práci laborantky. Vzhledem k tomu, že nárok na odškodnění pracovního úrazu žalobkyni vznikl dne 1.12.1987, je podle jejího názoru „povinným k odškodnění pracovního úrazu“ P. H., s.p. v likvidaci. Vzhledem k tomu, že žalobkyni není dostupný celý delimitační protokol „je žalován i G. P., s.r.o., právní nástupce části P. D. B., s.p.“, jehož byla zaměstnankyní.

Okresní soud v Berouně rozsudkem ze dne 1.3.2002 č.j. 4 C 66/2000-197 žalobu proti žalovanému 1) zamítl a proti žalovanému 2) – v rozsahu uvedeném ve výroku rozhodnutí – žalobě částečně vyhověl, rozhodl, že „účastníci nemají vůči sobě právo na náhradu nákladů řízení“ a žalovanému 2) uložil povinnost zaplatit Okresnímu soudu v Berouně soudní poplatek 10.860,- Kč a 4.229,90 Kč „na zálohovaném znalečném“. Ve věci samé dospěl k závěru, že „za nároky žalobkyně odpovídá žalovaný 2), který je právním nástupcem P. D. B., s. p.“. Soud prvního stupně vycházel z ustanovení § 249 odst. 2 zák. práce „ve znění platném v době rozdělení národního podniku P. H.“. Bylo-li v delimitačním protokolu ujednáno, že práva a povinnosti vzniklé v souvislosti s pracovními úrazy a nemocemi z povolání do roku 1990 bude odškodňovat nově vzniklý státní podnik P. H., je podle názoru soudu prvního stupně takové ujednání neplatné, neboť je v rozporu s ustanovením § 249 odst. 2 zák. práce. Protože pracovní úraz žalobkyně byl dobrovolně odškodňován původním zaměstnavatelem žalobkyně a „nikdo ze žalovaných ani nenamítal, že by nárok žalobkyně nebyl po právu“, soud prvního stupně vycházeje ze znaleckého posudku žalobě do vypočtené částky vyhověl.

K odvolání žalovaného 2) Krajský soud v Praze usnesením ze dne 11.2.2003 č.j. 23 Co 419/2002-231 rozsudek soudu prvního stupně „v napadeném vyhovujícím výroku, jakož i ve výrocích souvisejících“ zrušil a věc v tomto rozsahu vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení. Vytkl soudu prvního stupně, že z odůvodnění jeho rozsudku není zřejmé, jakou úvahou se řídil při řešení námitky promlčení, kterou vznesli oba žalovaní. Přisvědčil úvaze soudu prvního stupně, že ta část delimitačního protokolu, kde bylo dohodnuto, že nároky delimitovaných zaměstnanců na odškodnění pracovních úrazů nebo nemoci z povolání vzniklé do 30.9.1990 bude nadále likvidovat státní podnik P. H., je ujednáním neplatným, nicméně podle názoru odvolacího soudu došlo ve smyslu ustanovení § 250 odst. 1 zák. práce „v tehdy platném znění“ k převodu části zaměstnavatele k jinému zaměstnavateli. Žalobkyně byla v pracovním poměru u žalovaného 2) až do 31.8.1999, kdy s ní byl ukončen pracovní poměr výpovědí podle ustanovení § 46 odst. 1 písm. c) zák. práce pro nadbytečnost. K poklesu jejího příjmu po skončení pracovního poměru u žalovaného 2) došlo tedy nikoliv pro následky pracovního úrazu, ale proto, že s ní byl ukončen pracovní poměr pro nadbytečnost (před tím pracovala v ostraze žalovaného a tuto ostrahu začala zajišťovat jiná firma). Ztráta na výdělku jí ale začala vznikat již od ledna 1997, kdy začala pracovat pro zdravotní postižení na 0,65% celého úvazku. Předtím pobírala částečný invalidní důchod a pracovala na plný pracovní úvazek, takže od roku 1994 jí ztráta na výdělku nevznikala. Proto bude třeba v dalším řízení zjistit, zda od ledna 1997 žalobkyni vznikala ztráta na výdělku po skončení pracovní neschopnosti a z jakého důvodu. Jestliže by jí vznikla ztráta na výdělku proto, že pro zdravotní důvody související s úrazem musela pracovat pouze na 0,65% pracovního úvazku, začala by jí v této době vznikat škoda, a náležela by jí náhrada za ztrátu na výdělku do výše průměrného výdělku před vznikem škody, tedy před 1. lednem 1997. Jestliže bude prokázáno, že žalobkyni vznikala škoda spočívající ve ztrátě na výdělku již za trvání pracovního poměru u žalovaného 2), náležela by jí náhrada za ztrátu na výdělku i nadále v této výši (tzv. fixní renta), neboť tím, že s ní byl skončen pracovní poměr pro nadbytečnost a došlo k dalšímu poklesu jejího výdělku, nedošlo ke změně poměrů ve smyslu ustanovení § 202 zák. práce. Jestliže by bylo zjištěno, že ke dni skončení pracovního poměru žalobkyni ztráta na výdělku nevznikala, mohla by se domáhat náhrady škody pouze tehdy, jestliže by byly splněny předpoklady ustanovení § 190 odst. 1 zák. práce, a východiskem pro výpočet náhrady za ztrátu na výdělku by v takovém případě nemohl být její průměrný výdělek stanovený z příjmů, které pobírala u druhého žalovaného, ale průměrný výdělek před vznikem škody, tedy průměrný výdělek, kterého by prokazatelně dosáhla u jiného zaměstnavatele za práci, kterou byl pro něj vykonávala, kdyby k pracovnímu úrazu nedošlo.

Usnesením ze dne 7.1.2004 č.j. 4 C 66/2000-277 Okresní soud v Berouně řízení proti žalovanému 1) zastavil, neboť žalobkyně vzala žalobu proti tomuto žalovanému s jeho souhlasem zpět.

Okresní soud v Berouně poté rozsudkem ze dne 3.7.2006 č. j. 4 C 66/2000-496 žalobu [proti žalovanému 2) - dále jen „žalovaný“] ohledně částky 487.670,- Kč s úrokem z prodlení zamítl, žalovanému uložil aby zaplatil žalobkyni 117.888,- Kč s úrokem z prodlení, který ve výroku svého rozhodnutí specifikoval, uložil žalovanému povinnost platit žalobkyni pravidelný měsíční peněžní důchod ve výši 1.390,- Kč a ohledně částky 5.523,- Kč žalobu zamítl; dále rozhodl, že žalovaný je povinen zaplatit České republice na účet Okresního soudu v Berouně soudní poplatek ve výši 600,- Kč a 2.666,- Kč na náhradě nákladů řízení, že „co do částky 13.252,80 Kč se České republice právo na náhradu nákladů řízení nepřiznává“ a že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Ve věci samé dospěl k závěru, že v důsledku pracovního úrazu se zdravotní stav žalobkyně postupně zhoršoval, a že od ledna 1997 musela začít ze zdravotních důvodů na doporučení lékaře pracovat sice nadále jako strážná, ale jen na denní směny, takže jí „v tu dobu prokazatelně i s připočtením částečného invalidního důchodu začala vznikat ztráta na výdělku“. S ohledem na vznesenou námitku promlčení však soud prvního stupně s přihlédnutím k ustanovení § 263 odst. 3 zák. práce žalobu zamítl v části týkající se nároku za dobu od 1.1.1998 do 2.3.1998, a zamítl rovněž tu část nároku, kde žalobkyně při výpočtu svého nároku vycházela ze znaleckého posudku znalkyně

P., v němž „znalkyně vycházela ze zadání, že škoda žalobkyně vznikla od 1. 12. 1987 a vycházela z průměrného výdělku dosahovaného žalobkyní v roce 1986“. O úrocích z prodlení rozhodl soud prvního stupně vždy za každý měsíc zvlášť tak, že ke splatné částce z minulého měsíce připočetl splátku za daný měsíc a úrok z prodlení za každý z těchto měsíců ve výši dvojnásobku diskontní sazby platné v daném měsíci přiznal vždy až do zaplacení.

K odvolání obou účastníků Krajský soud v Praze rozsudkem ze dne 14.11.2006 č. j. 23 Co 438/2006-523 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení. Odvolací soud vycházel ze zjištění, že žalobkyni začala vznikat škoda až od ledna 1997, kdy začala v důsledku zdravotního postižení pracovat na 0,65% celého úvazku. Proto není správný názor žalobkyně, že posuzovaným rozhodným obdobím pro účely výpočtu náhrady za ztrátu na výdělku je stále rok 1986 a nikoli poslední čtvrtletí roku 1996. Odvolací soud pak neshledal důvodnou námitku žalovaného, že se žalobkyni nepodařilo prokázat, že by musela pracovat na zkrácený pracovní úvazek, popřípadě že by pracovní úlevy souvisely s poškozením zdraví v důsledku úrazu. Znaleckým posudkem z oboru zdravotnictví totiž bylo podle názoru odvolacího soudu dostatečně prokázáno, že žalobkyně již v roce 1997 byla pro zhoršení zdravotního stavu schopna vykonávat práce ve vrátnici pouze s určitými úlevami, a to pouze na denní směny případně na zkrácenou pracovní dobu, neboť na základě úrazu levého bérce došlo i k sekundárním změnám na páteři. Jestliže bylo prokázáno, že skončení pracovního poměru výpovědí podle § 46 odst. 1 písm. c) zák. práce nastalo z jiných důvodů než pro následky poškození zdraví, náleží žalobkyni i za dobu po skončení pracovního poměru tzv. fixní renta. V posuzované věci byla tato renta správně vypočtena jako rozdíl mezi průměrným výdělkem před vznikem škody a tzv. stop průměrným výdělkem před skončením pracovního poměru žalobkyně u žalovaného. Oba výdělky je pak nutno valorizovat „ve stejné době a o stejné valorizační procento, jaké platí při valorizacích průměrných výdělků podle valorizačních právních předpisů“. „Odvolací soud považuje za správný i výrok rozsudku soudu prvního stupně části týkající se příslušenství pohledávek“.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání. Namítala především, že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, neboť úroky z prodlení jsou „stanovovány vždy z celé k datu prodlení dlužné částky do zaplacení“, takže s nárůstem dlužné částky o novou splátku je pro každé zvýšení dlužné částky stanovována nová úhrada úroků z prodlení z celé dlužné částky až do zaplacení. Tento způsob vede k mnohonásobně vyšší částce úroků z prodlení než na jakou má žalobkyně ze zákona nárok a má za následek, že - jako dokládá usnesení Okresního soudu v Kutné Hoře, č. j. 8 Nc 2738/2007-26, ze dne 17. 8. 2007 - tyto úroky jsou stanoveny materiálně nevykonatelně. Ve věci samé potom nebyl správný závěr, že skončení pracovního poměru žalobkyně u žalovaného bylo z důvodu nadbytečnosti, a nikoli pro následky úrazu, neboť je „nutné plně zhodnotit příčinnou souvislost a primární důvody situace, z níž právo vyvozuje důsledky. Jestliže by nedošlo k pracovnímu úrazu, nedošlo by ani k nucenému přesunu žalobkyně přes pozici laborantky (1993) na pozici vrátné (1997), která byla poté pro nadbytečnost zrušena“. Jestliže by nebylo pracovního úrazu, nedošlo by k přesunu žalobkyně a k výpovědi ani k následnému poklesu mzdy a žalobkyně by mohla i nadále vykonávat lépe ohodnocenou a nadále potřebnou práci jeřábnice. Nesprávný je i závěr, že v předchozí době (do ledna 2007 - správně do ledna 1997), kdy pobírala částečný invalidní důchod a pracovala na plný pracovní úvazek, od roku 1994 jí ztráta na výdělku nevznikala. V tomto ohledu je třeba vycházet ze skutečnosti, že nebýt pracovního úrazu, pracovala by jako jeřábnice, a proto „měl soud vyžádat a soudní znalec při stanovení průměrného výdělku žalobkyně pracovat s takovým pravděpodobným hrubým měsíčním výdělkem, kterého by žalobkyně dosahovala, kdyby k pracovnímu úrazu nedošlo, tedy v pozici jeřábnice“. Rozhodný měl být tedy ten průměrný výdělek, kterého by zaměstnanec prokazatelně dosáhl u jiného zaměstnavatele za práci, kterou by pro něj vykonával, kdyby k pracovnímu úrazu nedošlo, a nikoli, jak chybně vzal za své soud v dané věci, výdělek, který by dosáhl na místě, na které byl s ohledem na pracovní úraz přeložen. V důsledku takto chybného posouzení této otázky byla pro

výpočet použita výrazně nižší průměrná mzda vycházející z předpokladu nekvalifikované práce, a došlo tak k nesprávnému právnímu posouzení věci. Další pochybení podle názoru žalobkyně spočívá v tom, že je třeba „uvážit, zda při stanovení náhrady měly soudy vůbec užívat jako rozhodné období vzniku škody až dobu, kdy došlo ke ztrátě na celkovém výdělku žalobkyně - tedy leden 1997“. Podle názoru žalobkyně „s ohledem na jazykový a systematický výklad ust. § 195 zák. práce by za škodu ve smyslu závěru jeho první věty měla být považována škoda na zdraví, která zaměstnanci vznikla“, a pokud tedy má být stanoven průměrný výdělek před vznikem škody, musí být pro účely výpočtu náhrady stanoven průměrný výdělek před pracovním úrazem. Vadou řízení, která mohla mít vliv na správnost rozhodnutí byla i skutečnost, že žalobkyně v průběhu řízení tvrdila, že jí vznikla ztráta na výdělku již v červenci 1993, kdy byla přeřazena poprvé z práce jeřábnice na práci laborantky. Rozhodnutí soudu prvního stupně není „naprosto nijak odůvodněno“ pokud jde o stanovení náhrady za ztrátu na výdělku do budoucna a „výrok o tzv. fixní rentě stanovený prvoinstančním rozsudkem a potvrzený napadeným rozsudkem navíc nijak neodkazuje na povinnost žalovaného k její valorizaci“. Žalobkyně navrhovala, aby rozsudek odvolacího soudu a rozsudek soudu prvního stupně byly zrušeny a věc byla vrácena soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu oprávněnou osobou (účastníkem řízení) v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 1 o.s.ř.), přezkoumal napadený rozsudek ve věci samé bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1 věta první o.s.ř.) a dospěl k závěru, že dovolání směřuje zčásti proti rozhodnutí, proti němuž není tento mimořádný opravný prostředek přípustný.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o.s.ř.).

Podle § 240 odst. 1 věty první o.s.ř. účastník může podat dovolání do dvou měsíců od doručení rozhodnutí odvolacího soudu u soudu, který rozhodoval v prvním stupni.

Směřuje-li žalobkyně v posuzované věci dovolání do výroku, kterým byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně, „jímž byly úroky z prodlení v prvoinstančním rozsudku stanoveny v částce mnohonásobně vyšší, než na jakou má žalobkyně ze zákona nárok“, uplatňuje nezpůsobilý dovolací důvod. Okolnost, že úroky z prodlení nebyly stanoveny zákonu odpovídajícím způsobem (a ostatně ani způsobem konformním se závěry Stanoviska Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19.4.2005 Cpjn 202/2005 uveřejněným ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek roč. 2006, pod č. 39), a že Okresní soud v Kutné Hoře usnesením ze dne 17. 8. 2007 č. j. 8 Nc 2738/2007-26 zamítl návrh na výkon rozhodnutí z důvodu jeho materielní nevykonatelnosti, nemá - jak se dovolatelka domnívá - povahu vady řízení jako takové, nýbrž by byla důvodem žaloby pro zmatečnost podle ustanovení § 229 odst. 2 písm. c) o.s.ř., ovšem za splnění podmínky, že by na základě podaného odvolání byl návrh na nařízení výkonu rozhodnutí pravomocně zamítnut odvolacím soudem. Podává-li však žalobkyně namísto toho dovolání proti výroku rozsudku odvolacího soudu, jímž byl potvrzen rozsudek okresního soudu ve výroku II. o přiznání úroků z prodlení, uplatňuje nezpůsobilý dovolací důvod, neboť dovolací soud může – je-li jinak dovolání přípustné - přihlédnout jen k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o.s.ř., nemůže tedy - jak z ustanovení § 242 odst. 3 o.s.ř. vyplývá - přihlédnout k případné vadě řízení podle ustanovení § 229 odst. 2 písm. c) o.s.ř. Proto Nejvyšší soud České republiky dovolání v této části podle ustanovení § 243b odst. 5 věty první a § 218 písm. b) o.s.ř. odmítl.

Nejvyšší soud České republiky poté po zjištění, že proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu, pokud jím byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně v jeho zamítavé části, je podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) o.s.ř. dovolání přípustné, přezkoumal napadený rozsudek bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1 věta první o.s.ř.) a dospěl k závěru, že dovolání není opodstatněné.

Projednávanou věc je třeba i v současné době posuzovat - vzhledem k tomu, že žalobce požaduje nároky z pracovního úrazu, k němuž došlu 27.5.1987, které měly vzniknout za účinnosti zákona č. 65/1965 Sb. (srov. § 364 odst. 5 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce) - podle dosavadních předpisů tehdy platných, tj. podle zákona č. 65/1965 Sb., zákoníku práce - dále jen zák. práce.

Předpoklady odpovědnosti zaměstnavatele vůči zaměstnanci za škodu při pracovním úrazu jsou podle ustanovení § 190 odst. 1 zák. práce pracovní úraz (poškození na zdraví zaměstnance nebo jeho smrt úrazem, k němuž došlo při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním), vznik škody a příčinná souvislost mezi pracovním úrazem a vznikem škody.

Škoda, která vzniká následkem pracovního úrazu, spočívá též ve ztrátě na výdělku po skončení pracovní neschopnosti (při uznání invalidity nebo částečné invalidity). Ke ztrátě na výdělku dochází proto, že pracovní schopnost zaměstnance byla následkem pracovního úrazu snížena (omezena) nebo zanikla, a účelem náhrady za ztrátu na tomto výdělku je poskytnout přiměřené odškodnění zaměstnanci, který není schopen pro své zdravotní postižení způsobené pracovním úrazem dosahovat takový výdělek, jaký měl před poškozením. Škoda spočívající ve ztrátě na výdělku je majetkovou újmou, která se stanoví ve výši rozdílu (podle právní úpravy účinné do 31. 5. 1994 limitovaného způsobem uvedeným v ustanovení § 195 odst. 2 zák. práce) mezi výdělkem zaměstnance před vznikem škody a výdělkem po poškození, k němuž je třeba připočítat případný invalidní nebo částečný invalidní důchod poskytovaný z téhož důvodu; tímto způsobem jsou vyjádřeny snížení (omezení) nebo ztráta pracovní způsobilosti poškozeného a jeho neschopnost dosahovat pro následky pracovního úrazu stejný výdělek jako před poškozením.

O vztah příčinné souvislosti mezi ztrátou na výdělku po skončení pracovní neschopnosti (při uznání invalidity nebo částečné invalidity) a pracovním úrazem se jedná tehdy, vznikla-li tato škoda (došlo-li k poklesu nebo úplné ztrátě výdělku) následkem pracovního úrazu (tj. bez pracovního úrazu by ztráta na výdělku nevznikla tak, jak vznikla).

Nárok na náhradu za ztrátu na výdělku vzniká dnem, kdy došlo k poklesu (ztrátě) výdělku. Pro výpočet náhrady za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti (při uznání invalidity nebo částečné invalidity) není rozhodující průměrný výdělek před pracovním úrazem, ale průměrný výdělek poškozeného před vznikem škody (srov. 195 odst. 1 zák. práce). Uvedený závěr nelze úspěšně zpochybňovat ani „s ohledem na jazykový a systematický výklad“, jak žalobkyně v dovolání dovozuje.

Názor dovolatelky, že by za škodu ve smyslu ustanovení § 195 odst. 1 „měla být považována škoda na zdraví“, nepřihlíží náležitě k tomu, že ke ztrátě na výdělku po skončení pracovní neschopnosti (při uznání invalidity nebo částečné invalidity) nemusí vždy dojít bezprostředně po úraze, popřípadě již za trvání pracovního poměru u zaměstnavatele, u něhož zaměstnanec utrpěl pracovní úraz. S odstupem času se totiž zdravotní stav zaměstnance může zhoršit natolik, že je ho třeba kupříkladu převést na jinou práci, zde dosahuje nižší výdělky, popřípadě – jako je tomu v projednávané věci – zdravotní stav mu neumožňuje pracovat po celou stanovenou pracovní dobu, a je nucen konat práci jen na zkrácený pracovní úvazek. V takovém případě začne zaměstnanci vznikat škoda teprve dnem, kdy mu v souvislosti s uvedenými skutečnostmi začne být vyplácen nižší výdělek, který ani s připočtením částečného invalidního důchodu nedosahuje průměrného výdělku před vznikem škody. Již vzhledem k uvedenému nelze při stanovení průměrného výdělku vycházet z období „před pracovního úrazem“, jak se žalobkyně mylně domnívá. V neposlední řadě je třeba přihlédnout ke skutečnosti, že na rozdíl od právní úpravy účinné do 31.12.1969, která z průměrného výdělku poškozeného před pracovním úrazem skutečně vycházela, ustanovení § 195 odst. 1 ve znění účinném od 1.1.1970 nadále stanoví, že náhrada za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti má být zjišťována na základě průměrného výdělku před vznikem škody (srov. Čl. I. bod 69 zákona č. 153/1969 Sb., kterým se mění a doplňuje zákoník práce).

Z uvedených důvodů nelze odvolacímu soudu důvodně vytýkat, že za škodu nepovažoval samotné poškození zdraví, nýbrž až ztrátu (pokles) výdělku, který žalobkyni vznikl v příčinné souvislosti s následky poškození zdraví pracovním úrazem. Proto také samotná okolnost, že dne 1.12.1987 byl sjednaný obsah pracovní smlouvy změněn tak, že žalobkyně „bude vykonávat v závodě D. B. funkci laborantky“, a že další dohodou ze dne 18.4.1994 bylo sjednáno, že žalobkyně ode dne 25.4.1994 „bude pracovat jako strážná, třísměnný provoz“, nemohla být důvodem, aby mělo být uvažováno „s takovým pravděpodobným hrubým měsíčním výdělkem, kterého by žalobkyně dosahovala, kdyby k pracovnímu úrazu nedošlo, v pozici jeřábnice“, jestliže jí vzhledem k přiznanému částečnému invalidnímu důchodu ztráta na výdělku bezprostředně po úraze nevznikala.

Přisvědčit nelze ani názoru, že, i když v případě výpovědi ze dne 3.5.1999 dané podle § 46 odst. 1 písm. c) zák. práce „oficiálním důvodem pro skončení pracovního poměru byly organizační změny“, tato skutečnost „nemůže automaticky vylučovat příčinnou souvislost mezi pracovním úrazem a skončením pracovního poměru“.

O vztah příčinné souvislosti se jedná tehdy, vznikla-li škoda následkem pracovního úrazu (tj. bez pracovního úrazu by škoda nevznikla, tak jak vznikla). Z hlediska naplnění příčinné souvislosti, jako jednoho z předpokladů odpovědnosti za škodu, nemůže stačit pouhé připuštění možnosti vzniku škody v důsledku pracovního úrazu (jeho následků), nýbrž musí být tato příčinná souvislost postavená najisto. Pracovní úraz nemusí být jedinou příčinou vzniku škody; postačí, jde-li o jednu z příčin, avšak příčinu důležitou, podstatnou a značnou. Dovolatelce je možno přisvědčit, že každý následek je výsledkem řetězce celé řady příčin a následků jdoucích do vzdálené minulosti; z tohoto hlediska je možné tvrdit, že nebýt pracovního úrazu, nedošlo by k dohodě o převedení na jinou práci a k následnému rozvázání pracovního poměru pro organizační změny. Stejně dobře by však bylo možné tvrdit, že k tomuto řetězci příčin a následků by nedošlo, jestliže by nebyl předtím sjednán pracovní poměr na daném místě s daným druhem práce. Při zkoumání tohoto předpokladu odpovědnosti za škodu proto nejde o zjišťování příčinné souvislosti ve filozofickém slova smyslu, nýbrž ve smyslu právním; jde o zjištění, jaká skutečnost byla bezprostřední příčinou daného následku.

Při řešení otázky příčinné souvislosti mezi pracovním úrazem a vznikem škody jde - jak z uvedeného vyplývá - o otázku skutkovou, jež nemůže být řešena obecně, ale pouze v konkrétních souvislostech. Postup při zjišťování příčinné souvislosti spočívá v tom, že škodu je třeba vyjmout z její všeobecné souvislosti a zkoumat ji izolovaně, toliko z hlediska jejích příčin. Protože příčinná souvislost je zákonitostí přírodní a společenskou, jde o hledání jevu, který škodu vyvolal. Z celého řetězce všeobecné příčinné souvislosti (každý jev má svou příčinu, zároveň však je příčinou jiného jevu) je proto třeba sledovat jen ty příčiny a následky, které jsou důležité pro odpovědnost za škodu.

Uvedená východiska je třeba mít na zřeteli rovněž při úvaze, zda újma vzniklá žalobkyni ztrátou příjmu po rozvázání pracovního poměru podle ustanovení § 46 odst. 1 písm. c) je v příčinné souvislosti s následky pracovního úrazu. I když odpovědnost zaměstnavatele za škodu způsobenou pracovním úrazem je tzv. objektivní odpovědností, je zaměstnavatel povinen nahradit jen takovou škodu, která poškozenému zaměstnanci vznikla následkem pracovního úrazu (tj. v příčinné souvislosti s pracovní úrazem). Skutečnost, že poškozený zaměstnanec, který pro následky pracovního úrazu nemůže konat dosavadní práci a nemůže nastoupit jiné zaměstnání odpovídající pracovním úrazem snížené (omezené) pracovní způsobilosti jen pro nedostatek pracovních příležitostí, není způsobena následky pracovního úrazu, ale situací na trhu práce. Kdyby byla zaměstnanci odškodňována újma vzniklá tím, že pro nedostatek vhodných pracovních příležitostí nemá žádný příjem, neboť není k dispozici práce, kterou by mohl i se sníženou pracovní schopností vykonávat, byla by odškodňována újma, k jejíž úhradě náhrada za ztrátu na výdělku nemůže sloužit; hmotné zabezpečení osob, které se ocitly bez práce, upravují zvláštní předpisy (srov. nyní § 39 a násl. zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů).

Dovolací soud již dříve (srov. například rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 28.2.1995 sp. zn. 6 Cdo 91/94, uveřejněný v časopise Právní rozhledy č. 6/1995 na str. 243, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23.4.1998 sp. zn. 2 Cdon 27/97, uveřejněný pod č. 93 v časopise Soudní judikatura, roč. 1998) dospěl k závěru, že, pobírá-li poškozený náhradu za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti (při uznání částečné invalidity) podle ustanovení § 195 zákoníku práce, neboť pro následky pracovního úrazu (onemocnění nemocí z povolání) musel být převeden na jinou, méně placenou práci, nelze v samotných skutečnostech, že tuto méně placenou práci přestal vykonávat z důvodů uvedených v ustanovení § 46 odst. 1 písm. a) až c) zákoníku práce a že potom dosahoval bez vlastní viny ještě nižších výdělků nebo že bez vlastní viny byl veden jako uchazeč o zaměstnání, spatřovat vznik nové (další) škody a nejde ani o podstatnou změnu poměrů ve smyslu ustanovení § 202 odst. 1 zákoníku práce; poškozenému tedy přísluší i v době po rozvázání pracovního poměru provedenému z důvodů uvedených v ustanovení § 46 odst. 1 písm. a) až c) zákoníku práce náhrada za ztrátu na výdělku (§ 195 zákoníku práce) v dosavadní výši, v jaké mu vznikl nárok ještě za trvání pracovního poměru účastníků (samozřejmě s přihlédnutím k valorizaci průměrného výdělku před vznikem škody). Na této již ustálené judikatuře soudů nemá Nejvyšší soud ČR důvod cokoliv měnit.

Ze stejného právního názoru, který již dříve byl dovolacím soudem v obdobném případě vysloven (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1.12.2000 sp. zn. 21 Cdo 2805/99, uveřejněný pod č. 45 v časopise Soudní judikatura, roč. 2001) a který je v současné době soudní praxí jako správný přijímán, vycházel v posuzované věci i odvolací soud. Dovodil-li odvolací soud - jak vyplývá z odůvodnění napadeného rozsudku, že za dané situace „náleží žalobkyni i za dobu po skončení pracovního poměru tak zvaná fixní renta“, která „musí být upravována s přihlédnutím k valorizacím průměrného výdělku“, bylo v tomto směru ve věci rozhodnuto v souladu s již ustálenou judikaturou a dovolací soud neshledal žádné důvody k její změně.

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu je z hlediska uplatněných dovolacích důvodů správný. Protože nebylo zjištěno, že by rozsudek odvolacího soudu byl postižen vadou uvedenou v ustanovení § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o.s.ř. nebo jinou vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud ČR dovolání žalobkyně podle ustanovení § 243b odst. 2 části věty před středníkem o.s.ř. zamítl.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Zastavení exekuce
- Majetková podstata (exkluzivně pro předplatitele)
- Náhrada škody (exkluzivně pro předplatitele)
- Náhrada škody zaměstnancem
- Náklady řízení (exkluzivně pro předplatitele)
- Zajištění dluhu (exkluzivně pro předplatitele)
- Způsobilost být účastníkem řízení (exkluzivně pro předplatitele)
- Náhrada škody
- Katastr nemovitostí
- Insolvence a SJM
- Vedlejší účastník